

Pedagogisch kwaliteitsplan

Voorwoord

Voor u ligt het pedagogisch kwaliteitsplan van Donkey kinderdagverblijf en BSO. Het plan is geschreven om een duidelijk beeld te krijgen van de visie die de medewerkers en eigenaren van Donkey kinderdagverblijf en BSO hebben op pedagogische kwaliteit en de manier waarop deze visie op de werkvloer in de praktijk wordt gebracht.

De visie op kwaliteit is tot stand gekomen door input van alle medewerkers van Donkey kinderdagverblijf en BSO. Na een studiedag met aansluitend een brainstormsessie, is alle input samengevat en waar nodig aangevuld. Zonder de input van onze medewerkers was dit plan niet volledig geweest.

Bij de inleiding van elk onderdeel is een theoretische onderbouwing toegevoegd. Op de studiedag kwam namelijk als rode draad naar voren: waarom doen we wat we doen? We moeten ons meer bewust zijn van de manier waarop wij de dingen doen en wat de gedachten is achter onze handelingen.

In dit plan wordt onderscheid gemaakt tussen structurele kwaliteit en proceskwaliteit. De structurele kwaliteit vormt de kaders om een goede proceskwaliteit te kunnen leveren. De randvoorwaarden moeten in orde zijn, om het plan verder te kunnen laten slagen. De twee zijn dan ook onlosmakelijk met elkaar verbonden.

Inhoud

Voorwoord	2
Samenvatting.....	4
Inleiding.....	5
Structurele kwaliteit	6
Proceskwaliteit	7
VVE - Kiki VErrijken Theorie.....	9
Kindvolgsysteem Kind In-zicht.....	9
Opvang.....	9
BSO	10
Thuis	10
Zorgteam	11
Theorie	11
Ouders	11
Veilige Basis	12
Theorie.....	12
Opvang.....	12
BSO	13
Thuis	13
Persoonlijke competentie Theorie	14
Opvang.....	15
BSO	16
Thuis	16
Sociale competentie	17
Theorie.....	17
Opvang.....	17
BSO	17
Thuis	18
Normen en waarden	19
Theorie.....	19
Opvang.....	19
BSO	20
Thuis	20
Bronnenlijst	21

Samenvatting

Dit pedagogisch kwaliteitsplan is geschreven om een duidelijk beeld te krijgen van de visie die de medewerkers en eigenaren van Donkey kinderdagverblijf en BSO hebben op pedagogische kwaliteit en de manier waarop deze visie op de werkvloer in de praktijk wordt gebracht.

De kwaliteitseisen binnen de kinderopvang zijn gebaseerd op vier pijlers: 'de ontwikkeling van het kind staat centraal', 'veiligheid en gezondheid', 'stabiliteit en pedagogisch maatwerk' en 'kinderopvang is een vak'. Binnen de pedagogische kwaliteit wordt een onderscheid gemaakt tussen structurele kwaliteit en proceskwaliteit. De structurele kwaliteitsindicatoren worden verder uiteengezet in het algemeen beleidsplan van Donkey kinderdagverblijf en BSO. De proceskwaliteit wordt in dit plan verder toegelicht aan de hand van vier doelen, gebaseerd op de ideeën van Riksen-Walraven: 'het bieden van emotionele veiligheid', 'het bevorderen van persoonlijke competentie', 'het bevorderen van sociale competentie' en 'socialisatie: aanbieden van regels, normen en waarden, 'cultuur'. Elk van deze doelen wordt ingeleid met theorie uit onder andere de ontwikkelingspsychologie, zodat inzichtelijk is waarom we doen wat we doen. Per doel wordt toegelicht hoe dit terug te zien is in de kinderopvang en op de BSO, maar ook welke rol ouders hierin kunnen vervullen.

Daarnaast wordt toegelicht wat de rol van VVE is binnen Donkey kinderdagverblijf en BSO en hoe dit in de praktijk wordt geïmplementeerd. De VVE-methode 'Pedagogisch Verrijken met Kiki' en bijbehorend kindvolgsysteem 'Kind In-zicht' waar bij Donkey kinderdagverblijf mee wordt gewerkt worden inzichtelijk gemaakt. Ook hier wordt toegelicht hoe dit terug te zien is in de kinderopvang en welke rol pedagogisch medewerkers en ouders vervullen.

Het bieden van emotionele veiligheid wordt uiteengezet in het hoofdstuk 'veilige basis'. Het bieden van een gevoel van veiligheid is de meest basale pedagogische doelstelling voor alle vormen van kinderopvang. Het is een voorwaarde om te kunnen ontwikkelen. Er wordt dan ook geïnvesteerd in de relatie tussen (vaste) pedagogisch medewerkers en de kinderen.

Het bevorderen van de persoonlijke competentie wordt uiteengezet in het hoofdstuk 'persoonlijke competentie'. Het is de rol van de pedagogisch medewerkers om kinderen spelenderwijs uit te dagen in de ontwikkeling van hun motorische-, cognitieve-, creatieve- en taalvaardigheden. Kinderen moeten leren steeds zelfstandiger te functioneren in een omgeving die blijft veranderen. Er zijn verschillende spelvormen die kinderen helpen bij het verwerken van emoties en bij de ontwikkeling van verschillende cognitieve en sociale vaardigheden. Deze spelvormen worden in het hoofdstuk 'persoonlijke competentie' verder toegelicht.

Het bevorderen van de sociale competentie wordt uiteengezet in het hoofdstuk 'sociale competentie'. Binnen het begrip sociale competentie vallen diverse vaardigheden en vormen van sociale. Hoewel sociale competentie ook een 'persoonlijke' competentie is, is het een aparte pedagogische doelstelling. Juist op de kinderopvang hebben kinderen de mogelijkheid om vaardigheden te verwerven in het omgaan met en het aangaan van relaties met andere kinderen. Pedagogisch medewerkers hebben hierin vooral een ondersteunende rol.

De socialisatie: aanbieden van regels, normen en waarden wordt uiteengezet in het hoofdstuk 'normen en waarden'. Het ethisch fundament van Donkey kinderdagverblijf en BSO wordt gevormd door de waarden die we willen voorleven en naleven als collega's, voor zowel ouders als kinderen. Pedagogisch medewerkers ondersteunen kinderen in het eigen leren maken van de bestaande regels, normen en waarden. Daarnaast ondersteunen zij kinderen in het vormen van hun eigen normen en waarden.

Inleiding

In de kinderopvang worden eisen gesteld aan de kwaliteit. De eisen waaraan een kinderopvang minimaal moet voldoen, zijn vastgelegd in de 'Wet kinderopvang'. Of een kinderopvangorganisatie voldoet aan de minimale kwaliteitseisen, wordt getoetst door de GGD, in opdracht van de gemeente. Sinds januari 2018 is de Wet innovatie en Kwaliteit Kinderopvang (IKK) ingevoerd. Met deze invoering zijn een aantal nieuwe kwaliteitseisen ingevoerd in de dagopvang en BSO. Het doel van de Wet IKK is het verbeteren van de kwaliteit en toegankelijkheid van de kinderopvang en de kwaliteitseisen binnen de wet zijn gebaseerd op vier pijlers:

1. De ontwikkeling van het kind staat centraal

'In de kinderopvang moet de ontwikkeling van kinderen centraal staan. Kinderen worden er gestimuleerd in hun ontwikkeling en er wordt gesignaleerd en bijgestuurd waar nodig. Dit wordt mede bereikt door verantwoorde kinderopvang te bieden, het mentorschap en een 'warme' overdracht wanneer het kind van de dagopvang naar het basisonderwijs gaat (Boink, 2019).

2. Veiligheid en gezondheid

De kinderopvang moet een veilige en gezonde omgeving zijn voor kinderen. Het uitgangspunt in de wetgeving is dat kinderen tegen grote risico's moeten worden beschermd en ze moeten leren omgaan met kleine risico's. Kinderopvangorganisaties moeten om deze reden beschikken over een veiligheids- en gezondheidsbeleid en op ieder kindercentrum moet tijdens de opvang een volwassene aanwezig zijn met een kinder EHBO-certificaat (Boink, 2019).

3. Stabiliteit en pedagogisch maatwerk

Een vertrouwde en veilige omgeving is noodzakelijk voor de ontwikkeling van en het welzijn van het kind. Stabiliteit vanuit het oogpunt van het kind is hierbij van belang. Vaste groepen, vaste gezichten, vaste ruimten en een vast dagritme dragen bij aan een stabiele omgeving (Boink, 2019).

4. Kinderopvang is een vak

Kwalitatief goede kinderopvang valt of staat met de kwaliteit van de beroepskrachten. Ontwikkelingsgericht werken met kinderen vraagt veel kennis en vaardigheden. Beroepskrachten moeten daarom over een passende opleiding beschikken. Welke opleidingen geschikt bevonden zijn is geregeld in de cao-kinderopvang (Boink, 2019).

Binnen de kwaliteitseisen die zijn opgesteld kan onderscheid gemaakt worden tussen structurele kwaliteit en proceskwaliteit. Proceskwaliteit is 'de kwaliteit van de ervaringen die kinderen opdoen in hun interacties met de sociale en materiële omgeving'. De structurele kwaliteit zijn de kenmerken van de opvang en van de pedagogisch medewerkers die van invloed kunnen zijn op de proceskwaliteit, zoals de groepsgrootte, de kind-ratio en de opleiding en werkervaring van de pedagogisch medewerkers. Bij de structurele kwaliteit gaat het om reguleerbare kenmerken van de kinderopvang, die een voorwaarde zijn voor het creëren van een hoge proceskwaliteit.

Het is aan de kinderopvangorganisatie om de regel- en wetgeving te vertalen naar de werkvloer. Dit kwaliteitsplan wordt door Donkey kinderdagverblijf en BSO als leidraad gebruikt op de groepen, samen met het Beleid veiligheid en gezondheid (in te zien op www.donkeykinderdagverblijvenBSO.nl).

Structurele kwaliteit

Het Nederlands Consortium Kinderopvang Onderzoek (NCKO) heeft een instrument ontwikkeld om de pedagogische kwaliteit van de opvang in kinderdagverblijven voor 0- tot en met 4-jarigen te meten. Er bestaat een wetenschappelijke versie van het meetinstrument, die bedoeld is voor landelijke kwaliteitsmetingen en voor ander wetenschappelijk onderzoek. Voor gebruik in de dagelijkse praktijk is een 'veldversie' ontwikkeld: de NCKO-Kwaliteitsmonitor.

De structurele kwaliteitsindicatoren kunnen beschouwd worden als voorwaarden voor het realiseren van een hoge proceskwaliteit. Aangenomen wordt dat de in het model opgenomen proces- en structurele kwaliteitsindicatoren samen een genuanceerd en compleet beeld geven van de pedagogische kwaliteit van de opvang in een kinderdagverblijf en dat beide groepen kwaliteitsindicatoren daarom zouden moeten worden opgenomen in een instrument om de pedagogische kwaliteit van de opvang te meten. Een goede opleiding van de leidster, bijvoorbeeld, draagt bij aan een juiste omgang met de kinderen, maar wanneer de leidster op een te grote groep staat is het niet goed mogelijk die juiste omgang te realiseren, hoe zeer bepaalde basisvaardigheden ook worden beheerst. Kortom, aandacht voor de proceskwaliteit op de groep enerzijds en de randvoorwaarden daarvoor anderzijds vullen elkaar aan en dragen elk bij aan een goede analyse van de pedagogische kwaliteit.

De proceskwaliteit wordt in dit plan verder uitgewerkt. De volgende structurele kwaliteitsindicatoren worden verder uitgediept in het Algemeen beleidsplan van Donkey kinderdagverblijf en BSO:

- Inspraak ouders;
- Pedagogisch beleid;
- Opleiding en training leidsters;
- Pedagogische ondersteuning;
- Groepsgrootte;
- Leidster-kind ratio;
- Leeftijdsopbouw groep;
- Groepsstabiliteit;
- Leidsterstabiliteit.

Het Algemeen beleidsplan van Donkey kinderdagverblijf en BSO is beschikbaar via de volgende link:

https://www.donkeykinderdagverblijvenbso.nl/wp-content/uploads/2022/02/Beleid-Donkey_V2022-3.8.pdf

Proceskwaliteit

Voorschoolse opvang en educatie heeft een positief effect op de ontwikkeling van kinderen, mits de kwaliteit voldoende is. Proceskwaliteit is: 'een sensitieve en responsieve pedagogisch medewerker die zorgt voor een positieve, gezellige sfeer op de groep, die aandacht heeft voor de eigen inbreng van kinderen, kinderen helpt bij het reguleren van hun gedrag en daarnaast de ontwikkeling van kinderen ondersteunt en stimuleert door kinderen uit te dagen in hun spel en interessante, leerzame activiteiten biedt die een beroep doen op alle ontwikkelingsdomeinen.' (Slot, Netjes & Groothuis, 2014).

Pedagogisch medewerkers hebben een niet te onderschatten invloed op een positieve ontwikkeling van kinderen. Samen met de opvoeders hebben pedagogisch medewerkers in principe hetzelfde doel voor ogen. Namelijk: het bevorderen van het welzijn van kinderen en van hun ontwikkeling tot personen die goed functioneren in de samenleving. Daarbij is het belangrijk te voorzien in de psychologische basisbehoeften die elk mens heeft. Deci & Ryan (2000) hebben verschillende onderzoeken gedaan naar de drie aangeboren, psychologische basisbehoeften, namelijk: relatie, autonomie en competentie. Deze basisbehoeften worden door Deci & Ryan gezien als de voedingsstoffen die onmisbaar zijn voor psychologische groei, integriteit en welzijn. Met behoefte aan relatie wordt het verlangen om zich verbonden te voelen aan anderen bedoeld, om liefde en zorg te geven en krijgen. De behoefte aan autonomie heeft betrekking op de vrije wil: ervaringen en gedrag zelf willen bepalen. Met de behoefte aan competentie wordt de aangeboren drang die mensen energie geeft voor het uitvoeren van activiteiten bedoeld (Deci & Ryan, 2000).

Met als basis de psychologische basisbehoeften, zijn er door Riksen en Walraven (2004) vier meer specifieke doelen geformuleerd. Deze doelen dragen niet alleen bij aan het welbevinden van de kinderen in het heden, maar ook aan hun ontwikkeling en hun functioneren op de langere termijn (Riksen-Walraven, 2004). In deze vier basisdoelen komen de psychologische basisbehoeften sterk naar voren. De vier doelen, gebaseerd op de ideeën van Riksen-Walraven zijn:

1. *Het bieden van emotionele veiligheid*

Het bieden van een gevoel van veiligheid is de meest basale pedagogische doelstelling voor alle vormen van kinderopvang. Een veilig klimaat is essentieel voor het realiseren van de andere pedagogische doelstellingen.

2. *Het bevorderen van persoonlijke competentie*

De ontwikkeling van persoonskenmerken zoals zelfstandigheid, flexibiliteit en zelfvertrouwen. Kinderen zijn hierdoor in staat problemen op een goede manier aan te pakken en zich aan te passen wanneer zich veranderingen voordoen. Ook gaat het hierbij om competenties op verschillende ontwikkelingsgebieden, zoals motoriek, taal-spraak en cognitieve ontwikkeling.

3. *Het bevorderen van sociale competentie*

De sociale competentie is te schalen onder persoonlijke competenties, maar wordt toch apart benoemd. Kinderen leren omgaan met het aangaan van relaties met andere kinderen. Daarnaast leren ze veel op het gebied van sociale kennis en vaardigheden. Kinderen leren zichzelf inleven in een ander, ze leren hoe ze moeten samenwerken, anderen kunnen helpen of conflicten kunnen oplossen.

4. *Socialisatie: aanbieden van regels, normen en waarden, 'cultuur'*

Om goed te kunnen functioneren in de samenleving waarvan zij deel uitmaken, moeten kinderen zich de regels, normen en waarden eigen maken, ofwel de 'cultuur' van die samenleving.

Doordat kinderen op de kinderopvang moeten functioneren in een groep, waarbij zij in aanraking komen met andere kinderen en volwassenen, leren ze met andere sociale en culturele achtergronden omgaan.

Bovenstaande speerpunten zullen verder toegelicht worden in de volgende hoofdstukken. Daarbij wordt steeds onderscheid gemaakt tussen de kinderopvang, BSO en thuis. Ook wordt benoemd wat de rol van de pedagogisch medewerker en de ouder/verzorger is per doelstelling. Tevens wordt er dieper ingegaan op voor- en vroegschoolse educatie (VVE), omdat dit een belangrijk middel is om te komen tot een goede proceskwaliteit. In de volgende hoofdstukken wordt ook duidelijk hoe er in de praktijk wordt voorzien aan de psychologische basisbehoeften.

VVE - Kiki VERrijken

Theorie

Voor- en vroegschoolse educatie (VVE) is erop gericht dat kinderen met een risico op een (taal)achterstand een stimulerend en taalrijk aanbod krijgen met het doel dat hun achterstand vermindert. Het gaat hier om kinderen in de leeftijd van twee tot zes jaar. Onderzoek heeft laten zien dat eenmaal opgelopen achterstanden maar moeizaam kunnen worden ingelopen, voor zover dat überhaupt al mogelijk is (Bernstein, 1970). Vanuit die gedachtegang is de afgelopen decennia de belangstelling gegroeid voor opvoedkundige en onderwijskundige activiteiten in de voor- en vroegschoolse periode in de thuissituatie en in opvang- en onderwijsinstellingen (Driessen, 2013). Door speciaal ontwikkelde programma's aan te bieden, krijgen kinderen een extra steuntje in de rug. VVE wordt (deels) gesubsidieerd door de gemeente. Per 1 januari 2022 moet een kinderopvanglocatie die met VE werkt, minimaal één VE-coach hebben. Bij Donkey kinderdagverblijf en BSO hebben verschillende medewerkers de VVE-cursus van Kiki VERrijken afgerond.

Kiki

De VVE-methode 'Pedagogisch VERrijken met Kiki' is ontwikkeld voor pedagogisch medewerkers in de kinderopvang en het onderwijs. Met deze methode leren pedagogisch medewerkers weer wat spelen is, met als resultaat dat de kinderen betrokken zullen deelnemen en in kunnen stappen op hun individuele niveau. De medewerkers kunnen zo kinderen stappen laten zetten in hun ontwikkeling. Door te werken met 'Pedagogisch VERrijken met Kiki' laat de pedagogisch medewerker het aanbod aansluiten op het individuele kind. Zelfs in een groep waarin het ontwikkelingsniveau heel divers is, kan dat door middel van spel (Kiki kennisinstituut, 2020).'

Kindvolgsysteem Kind In-zicht

Kind In-Zicht is een praktisch kindvolgsysteem waarmee pedagogisch medewerkers de ontwikkeling van 0-4 jarigen kunnen volgen in de reguliere dagopvang en op VE-groepen. Het kindvolgsysteem heeft een positieve kijk op kinderen, er wordt uitgegaan van wat een kind al kan. Aan de hand van de vier ontwikkelingsgebieden wordt de ontwikkeling van kinderen gevolgd. De gebieden zijn: motorische ontwikkeling, sociaal-emotionele ontwikkeling, spraak- en taalontwikkeling en cognitieve ontwikkeling (Kiki kennisinstituut, 2020). Door middel van observatielijsten in een speciaal observatieboek wordt de ontwikkeling van kinderen gemonitord. Elke vijf á zes maanden vult de mentor het boekje in en naar aanleiding daarvan volgt een periodiek tienminutengesprek. In het gesprek wordt de ontwikkeling van het kind besproken en worden eventueel afspraken gemaakt met ouders.

Opvang

Vanuit de Kiki-methode wordt er gebruik gemaakt van beer Kiki. Kiki woont op de groep en staat in elk thema centraal in een verhaal. De kinderen beleven samen met Kiki allerlei avonturen. Er wordt gewerkt in thema's die aansluiten bij de belevingswereld van de kinderen. Elke periode staat er gedurende vijf tot acht weken een thema centraal, zoals: Kiki in de keuken, Kiki maakt muziek, etc. Wanneer wordt aangesloten bij de belevingswereld, wordt de betrokkenheid van de kinderen vergoed. Een betrokken kind is geconcentreerd, intens en gemotiveerd bezig. Kinderen raken betrokken als een activiteit aansluit bij hun drang om te verkennen en bij hun actuele ontwikkelingsniveau (Laevers et al. 2014). Op elke groep hangt een planbord, waarop de pedagogisch medewerkers overzichtelijk de fasen van het thema en de bijbehorende spelideeën in kaart kan brengen. Medewerkers kunnen het thema naar eigen inzicht indelen: zo kunnen fases verlengd en uitgebreid worden, of juist ingekort. Door te kijken naar de behoefte van de kinderen, wordt de

aansluiting bij de belevingswereld gewaarborgd. Wanneer kinderen zelf met inbreng en ideeën komen, wordt dit door de medewerkers opgepakt. Ook dit vergroot de betrokkenheid van de kinderen.

Rol pedagogisch medewerker

- Het enthousiast introduceren van Kiki-activiteiten, zodat een thema gaat leven op de groep.
- Het Verrijken van de leeromgeving, door bijvoorbeeld materialen toe te voegen aan speel- en bouwhoeken op de groep.
- Het volgen van de ontwikkeling van kinderen en het hierop afstemmen van de activiteiten.
- Het stimuleren van de ontwikkeling van ieder kind, in het bijzonder op de gebieden: taal, rekenen, motoriek en sociaal-emotionele ontwikkeling.
- Het in kaart brengen van de ontwikkeling van kinderen met behulp van de Kind In-zicht observatieboekjes en de terugkoppeling naar ouders in de vorm van tienminutengesprekken.
- De communicatie naar ouders via de app: zorgen dat ouders weten welke activiteiten worden ondernomen binnen het thema.

BSO

Op de BSO wordt geen gebruik meer gemaakt van een VVE-methode. Ook gaat het Kind In-zicht observatieboekje mee naar huis bij het verlaten van de kinderopvang. Wanneer kinderen doorstromen van de kinderopvang van Donkey naar de BSO, gebeurt dit door middel van een warme overdracht. Daarnaast kennen de medewerkers van de BSO de kinderen die doorstromen vaak al van de kinderopvang, omdat medewerkers van de BSO op verschillende groepen binnen Donkey worden ingezet. Waar nodig is er ook contact tussen school en de BSO.

Op de BSO worden thema's gepland rondom belangrijke gebeurtenissen, zoals de olympische spelen, Koningsdag en kerstmis. Ook wordt er ingespeeld op belangrijke zaken die naar voren komen in het nieuws. Er wordt gebruik gemaakt van de input van de kinderen en de pedagogisch medewerkers sluiten hun aanbod aan op de leef- en belevingswereld van de kinderen.

Rol pedagogisch medewerker

- Het voorbereiden van thema's die aansluiten bij de leef- en belevingswereld van de kinderen.
- Het aanbieden van verschillende activiteiten binnen het thema.
- Het creëren van een veilig pedagogisch klimaat, zodat kinderen zich goed kunnen ontwikkelen.

Thuis

Ouders kunnen via hun betrokkenheid bij en participatie bij voorschoolse en vroegschoolse educatie een belangrijke bijdrage leveren aan de onderwijskansen van hun kinderen (DMO, 2005). Uiteraard is het voor ouders belangrijk te weten wat hun kind bij de kinderopvang en BSO doet en hoe zij hun kind thuis het beste kunnen ondersteunen. Omgekeerd is het voor de pedagogisch medewerkers ook relevant om te weten hoe het kind thuis functioneert en wat ouders met het kind ondernemen.

Rol ouders/verzorgers

- Ouders zorgen dat ze de nieuwsbrief lezen, zodat ze weten welk thema wordt behandeld en wat er op de opvang speelt. Ook staan in de nieuwsbrief voorbeelden van Kiki-activiteiten die ouders thuis kunnen ondernemen met de kinderen.
- Ouders kunnen thuis gesprekje met hun kind(eren) voeren over het Kiki-thema dat op dat moment wordt behandeld.
- Ouders kunnen in de bieb op zoek gaan naar voorleesboeken binnen het thema dat op de opvang wordt behandeld. Zo wordt een goede fundering gelegd voor het leesplezier en gaat het thema ook thuis meer leven.

Zorgteam

Theorie

Medewerkers van Donkey kinderopvang en BSO maken op groepsniveau plannen, formuleren (periodieke) doelen en aanpakken en zijn samen verantwoordelijk voor de kwaliteit van de uitvoering. Op de resultaten hiervan wordt per kind geëvalueerd op een eenduidige, zelfde manier: door middel van het Kiki-observatieboekje. Met collega's op de groep en met ouders in tienminutengesprekken wordt besproken: wat zien we bij het kind? Hoe gaat het op andere momenten en plaatsen? Loopt het zoals we zouden verwachten? Moeten we bijstellen? Pedagogisch medewerkers moeten signalen van ouders en kinderen opvangen en daarop actie ondernemen. Wanneer de expertise van de pedagogisch medewerkers niet voldoende is, kan het zorgteam worden ingeschakeld. Binnen het zorgteam werken medewerkers met verschillende disciplineaire achtergronden. Samen denken zij met de pedagogisch medewerkers mee over een aanpak van kinderen. Zij dragen hun specialistische kennis over aan de pedagogisch medewerkers, zodat ze weer verder kunnen met de kinderen op de groep (Studulski, 2010).

Wanneer een pedagogisch medewerker dus op een bepaald gebied handelingsverlegen is, kan de hulp van het zorgteam worden ingeschakeld. Er volgt een multidisciplinair overleg, waaraan de betrokken pedagogisch medewerker samen met verschillende deskundigen binnen Donkey deelneemt. Waar nodig worden er ook deskundigen van buitenaf uitgenodigd voor het overleg, zoals medewerkers van het consultatiebureau of experts van Kentalis. In overeenstemming met de ouders wordt er een zorgplan opgesteld, dat planmatig moet worden uitgevoerd. Zo komt er voor alle kinderen die extra zorg nodig hebben, een individueel ontwikkelingsplan.

Ouders

Afspraken die binnen het zorgteam worden gemaakt, worden altijd overlegd met ouders. De ouders zijn de eerstverantwoordelijken voor de opvoeding van hun kind. Daarnaast zijn kinderen erbij gebaat dat ouders en de medewerkers van de opvang samen optrekken als partners in de opvoeding. Het werkt bevorderend voor het welbevinden en de ontwikkeling van het kind wanneer de ouders en de medewerkers van de opvang met elkaar de dialoog aangaan en elkaar zien als partners in de opvoeding. Het is daarbij belangrijk om duidelijke verwachtingen naar elkaar uit te spreken.

Ons zorgteam

Binnen Donkey bestaat het zorgteam uit de volgende personen:

- Helga Bekema-Roijackers: Vast gezicht VVE groep, Pedagogisch Medewerker Wethouder Heinsbergenplein
- Bette Jacobs: Vast gezicht VVE groep, Pedagogisch Medewerker Wethouder Heinsbergenplein

Veilige Basis

Theorie

Het bieden van een gevoel van veiligheid is de meest basale pedagogische doelstelling voor alle vormen van kinderopvang. Het bieden van veiligheid draagt niet alleen bij aan het welbevinden van de kinderen in het heden, maar voorkomt ook dat een onveilig klimaat andere pedagogische doelstellingen in de weg staat. 'Veiligheid' staat hierin voor de kwaliteit van de omgang met volwassen opvoeders. Maar er zijn meerdere factoren die kunnen bijdragen aan het ontwikkelen van een gevoel van veiligheid (Riksen-Walraven, 2004). Ten eerste ontleent een kind gevoel van veiligheid aan beschikbaarheid van vaste en empathische verzorgers. De aanwezigheid van deze verzorgers blijkt bevorderlijk voor de veerkracht van kinderen, ook op de langere termijn (Van Aken, 1997). In een goede relatie staat een kind open voor de communicatie met de opvoeder en voor de ondersteuning die deze biedt; het is bereid zich te laten opvoeden. Ook kan de aanwezigheid van bekende leeftijdgenoten bijdragen aan een gevoel van veiligheid. Kinderen bouwen relaties op waarbinnen sprake is van sociale uitwisselingen en emotionele responsiviteit (Howel, 1983). Deze relaties hebben een aantal raakvlakken met gehechtheidsrelaties die het gevoel van veiligheid van kinderen kunnen bevorderen (Field, Vega-Lahr & Jagadish, 1984). Ten slotte kan de inrichting van de groep bijdragen aan een gevoel van geborgenheid. Via inrichting van de ruimte kan een veilige sfeer geschept worden voor jonge kinderen. Met aandacht voor akoestiek, licht, kleur en indeling van de ruimte is heel veel te bereiken.

Opvang

Kinderen worden bij Donkey bij binnenkomst begroet aan de deur. Dit gebeurt (waar mogelijk) door vaste gezichten, waar het kind al een relatie mee heeft opgebouwd. Een warme, vertrouwde relatie tussen pedagogisch medewerker en kind wil zeggen dat het kind weet dat er goed voor hem of haar wordt gezorgd en hij of zij wordt gerespecteerd. De pedagogisch medewerkers en kinderen kennen elkaar en zijn op elkaar betrokken. Ook heeft elke kind een vast mentor, deze wordt bij de intake bij Donkey aan het kind toegewezen. De mentor houdt er toezicht op dat het kind op een fijne manier aan de nieuwe groep went, zorgt voor de observaties en onderhoudt het contact met ouders.

In een wereld waar veel onverwachte, nieuwe dingen gebeuren, hebben jonge kinderen de behoefte aan nabijheid van hun ouders of pedagogisch medewerkers. Wanneer er een goede relatie is, vertrouwt het kind er immers op dat zij goed op hen zullen passen. Daarnaast zorgen ouders en pedagogisch medewerkers voor structuur: ze begrenzen de ruimte. Het kind weet daardoor: ik hoef nergens op te letten, ik kan opgaan in mijn spel. De structuur wordt gecreëerd door:

- Duidelijke grenzen;
- Een standaard dagritme – visueel gemaakt met Kiki-dagritmekaarten;
- Vaste rituelen – dagelijkse opening van de dag, fruit-moment, etc.;
- Positieve begeleiding van gedrag;
- Afspraken nakomen, zowel leidsters als kinderen;
- Indeling en inrichting van ruimte die stimuleert tot alleen en samen spelen;
- (Zoveel mogelijk) vaste groepssamenstelling;
- Voldoende rustmomenten.

Rol pedagogisch medewerker

- Investeren in een goede relatie met de kinderen;
- Voorspelbaarheid bieden, door bijvoorbeeld een vast dagritme aan te houden;
- Verdiepen in de leef- en belevingswereld van de kinderen;
- Bewust zijn van eigen houding en handelen: dit moet in de basis positief zijn.

BSO

De kinderen die naar de BSO van Donkey gaan worden na schooltijd door een leidster opgehaald aan de poort van de school. Dit gebeurt zoveel mogelijk door vaste gezichten. Met de BSO-bus of lopend worden de kinderen vanuit de scholen naar Donkey gebracht. De kinderen krijgen bij aankomst een gezond tussendoortje en drinken aangeboden. Aan tafel wordt een rustmoment gecreëerd en stelt de pedagogisch medewerker de kinderen open vragen over hoe ze de schooldag hebben ervaren. De kinderen kunnen via het planbord een activiteit kiezen: spelen in de hoeken of een activiteit die is voorbereid door de pedagogisch medewerker. Ook kunnen kinderen ervoor kiezen om buiten te gaan spelen. Aan het eind van de middag krijgen de kinderen wat te drinken en wat groente aangeboden. Ook hierbij wordt weer een rustmoment ingebouwd, waar ruimte is om gezellig met elkaar en de leidster te praten. Wanneer de ouders hun kinderen komen halen vindt er een korte overdracht plaats bij de deur. De pedagogisch medewerker kan bij dit overdracht-moment eventuele bijzonderheden delen met ouders.

Rol pedagogisch medewerker

- Investeren in een goede relatie met de kinderen;
- Voorspelbaarheid bieden, door bijvoorbeeld vaste eet- en drinkmomenten aan te houden;
- Verdiepen in de leef- en belevingswereld van de kinderen;
- Bewust zijn van eigen houding en handelen: dit moet in de basis positief zijn.

Thuis

Binnen het netwerk dat verantwoordelijk is voor de opvoeding van het kind, speelt naast de ouders/verzorgers ook de kinderopvang een grote rol. Het is dan ook van groot belang dat de communicatie tussen ouders/verzorgers en de kinderopvang goed verloopt (Rixen-Walraven, 2004). Bij Donkey krijgen ouders de mogelijkheid om de opvoeding van hun kindje met de pedagogisch medewerkers af te stemmen. Binnen de kaders die zijn vastgelegd in het beleid van Donkey en het werkplan van de betreffende locatie, wordt er per kind bekeken wat nodig is om een veilig gevoel te creëren. Doordat de overdracht aan de deur zoveel mogelijk door vaste gezichten gedaan wordt, zijn er korte lijntjes tussen de ouders/verzorgers en de mentor en andere leidsters.

Rol ouders/verzorgers

- Belangrijke informatie delen met de mentor/pedagogisch medewerker;
- Thuis bespreken hoe de dag bij Donkey was;
- Eventuele problemen bespreken buiten het bijzijn van het kind om.

Persoonlijke competentie

Theorie

Medewerkers in de kinderopvang moeten kinderen spelenderwijs uitdagen in de ontwikkeling van hun motorische vaardigheden, cognitieve vaardigheden, taalvaardigheden en creatieve vaardigheden. Zo moeten ze kinderen in staat stellen steeds zelfstandiger te functioneren in een veranderende omgeving. Kinderen ontwikkelen zich op diverse terreinen in de eerste levensjaren. Zowel persoonskenmerken als ontwikkeldomeinen vallen onder de persoonlijke competenties. Hiermee wordt bedoeld op brede persoonskenmerken zoals veerkracht, zelfstandigheid en zelfvertrouwen, flexibiliteit en creativiteit die kinderen in staat stellen om allerlei typen problemen adequaat aan te pakken en zich goed aan te passen aan veranderende omstandigheden. Het aanbod en handelen van de pedagogisch medewerkers moet daarom de ontwikkeling op een breed gebied bevorderen en er moet een gebalanceerd programma aangeboden worden. Hierbij wordt rekening gehouden met de behoefte aan autonomie van de kinderen. Het is belangrijk dat pedagogisch medewerkers het spel van kinderen actief begeleiden en verrijken (GGD Zaanstreek-Waterland, 2016).

Exploratie en spel zijn bij jonge kinderen de belangrijkste middelen om greep te krijgen op hun omgeving. Door exploratie ontdekt het kind nieuwe handelingsmogelijkheden die vervolgens in spel worden geoefend, uitgebouwd, gevarieerd en geperfectioneerd. Exploratie en spel zijn intrinsiek gemotiveerd, ze komen vanuit het kind zelf en vormen een zeer belangrijke bron van competentiegevoelens. De kwaliteit van exploratie en spel van jonge kinderen is een voorspeller van hun latere creativiteit, onafhankelijkheid en veerkracht. Spel helpt kinderen bij het verwerken van emoties en bij de ontwikkeling van allerhande cognitieve en sociale vaardigheden (Rubin, Fein & Vandenberg, 1983; Singer & Singer, 1990).

Spelvormen

Charlotte Bühler en Hildegard Hetzer (Bühler, 1932), twee beroemde Duitse kinderpsychologen, deelden de spelvormen van kinderen als volgt in:

1. Bewegings- en functiespelen;
2. Rollenspelen, fantasiespelen;
3. Constructiespelen.

Roel De Groot (2009), orthopedagoog en voorzitter van de Nationale Speelraad van Nederland, paste en vulde deze onderverdeling nog verder aan:

1. *Het bewegingsspel of herhalingsspel*
De lichamelijke activiteit en de levenslust van kinderen staan hier centraal. Kinderen kunnen door middel van bewegen hun energie kwijt. Daardoor ontwikkelen ze gezonde spieren en een goede houding en manier van in het leven staan. Deze bewegingsspelen liggen vaak ook aan de grond van latere hobby's.
2. *Het experimenteer- en constructiespel*
Kinderen doen ervaring op met verschillende materialen. Op deze manier leren ze de wereld kennen. De materialen geven de kinderen enerzijds de mogelijkheid om eigen ideeën, belevenissen en wensen uit te drukken en anderzijds om vertrouwd te worden met de wetten van stabiliteit en mechanica, kortom: de wereld van de techniek. Belangrijker dan de schoonheid van het resultaat, is het plezier tijdens het proces.
3. *Het rollenspel*
Het rollenspel kent verschillende soorten spelen, die zeer uiteenlopend kunnen zijn. Kenmerkend

voor rollenspeler is dat de spelers zich in een imaginaire wereld bevinden die sterk gerelateerd is aan de realiteit. De spelers vervullen een andere rol dan in de realiteit. Een voorwaarde om rollenspelen te kunnen spelen, is het hebben van voldoende fantasie en inlevingsvermogen. Deze spelvorm is een essentiële schakel in de ontwikkeling van kinderen. Ze krijgen namelijk de mogelijkheid om via rollenspelen zich voor te bereiden op de toekomstig te vervullen sociale rol als volwassene.

4. *Het gemeenschapsspel*

Deze spelvorm is vanaf de kleuterfase te herkennen. Kinderen moeten namelijk in staat zijn om samen te spelen en zich aan de spelregels te houden. Dit is niet evident voor jongere kinderen. Het gemeenschapsspel is een spelvorm waarbij spelregels en het groepsgebeuren essentieel zijn. Er zijn heel veel verschillende soorten gemeenschapsspelen.

5. *Leerspelen*

Leerspelen zijn spelen waarin een leerelement schuilt. Dit leren is niet allereerst gericht op het schoolse leren, maar meer op het leven in z'n totaliteit. Zowel het spel als het leren staan ten dienste van de zich ontwikkelende mens (De Groot, 2001).

Opvang

Kinderen moeten de ruimte krijgen om de omgeving te ontdekken en zo hun motoriek en zintuigen te ontwikkelen. De omgeving moet daarom uitnodigend worden ingericht. De belangrijkste criteria voor inrichting van de fysieke omgeving zijn: veiligheid, uitdaging, variatie en aansluiting bij de zone van naaste ontwikkeling van het kind. Als een kind iets nieuws leert (bijvoorbeeld een beweging), dan ontstaat er een nieuwe verbinding tussen zenuwcellen. Hoe sterker die verbinding, des te beter het kind de vaardigheid beheerst. Om die verbinding te verstevigen is herhaling belangrijk én een positieve respons van de pedagogisch medewerker. Door een enthousiasmerende en actieve rol van de pedagogisch medewerker, gericht op plezier in bewegen, zal de motivatie om te (blijven) bewegen worden vergroot. Daarnaast is voorbeeldgedrag van de pedagogisch medewerker belangrijk, omdat kinderen op deze leeftijd voornamelijk leren te experimenteren met geïmiteerd gedrag. Concreet moet het aanbod bestaan uit ruimte voor vrij spel en bewegen in een uitnodigende omgeving, met een kind-volgende rol voor de pedagogisch medewerker. En uit activiteiten waarin kinderen worden begeleid bij het opzoeken van hun grenzen, wat een actieve rol van de pedagogisch medewerker vraagt. Ook wordt er voorzien in de toenemende behoefte aan autonomie: zo kiezen kinderen vaak zelf wat ze willen spelen of wat ze op hun boterham willen, mogen de oudere kinderen als zij willen meehelpen met het flesje van een baby, laten de pedagogisch medewerkers kinderen eerst zelf proberen, voordat zij het overnemen en krijgen de kinderen de ruimte om zelf te ontdekken.

Een gebalanceerd dagprogramma is belangrijk, met aandacht voor de verschillende ontwikkelgebieden en rijke, gevarieerde activiteiten gedurende de dag. Vrij spel moet echt vrij spel zijn, met eigen keuzes van de kinderen. Gestructureerd spel moet echt gestructureerd zijn en worden voorbereid en geleid door pedagogisch medewerkers.

Rol pedagogisch medewerker

- Geef de kinderen de ruimte om hun eigen gang te gaan;
- Geef kinderen de tijd om iets te ontdekken/af te maken;
- Laat kinderen zelfstandig doen wat ze zelfstandig kunnen;
- Vraag door om kinderen tot eigen ideeën en oplossingen te laten komen;
- Laat het kind, waar mogelijk, zelf kiezen: versterk het gevoel van autonomie;
- Accepteer de kijk van het kind en laat eigen spel zich ontwikkelen.

Rollen pedagogisch medewerker in spel:

- Inzicht geven (modelen);
- Inspireren (ideeën aandragen);
- Instructie geven (sturen);
- Imitatie (herhalen/benoemen).

BSO

Kinderen in de BSO-leeftijd gaan steeds beter ontdekken waar ze goed in zijn en wat ze leuk vinden. Ze krijgen verschillende interesses en behoeften. Door het activiteitsaanbod af te wisselen, in samenspraak met de kinderen, leren kinderen wat er nog meer leuk is en leren ze de wereld om zich heen beter kennen. De pedagogisch medewerker houdt ook rekening met onderlinge verschillen tussen de kinderen.

Schoolkinderen worden in toenemende mate zelfstandiger en onafhankelijker. De pedagogisch medewerker kan de kinderen helpen door ze steeds meer hun eigen keuzes te laten maken, uiteraard met de nodige ondersteuning. Door kinderen goed te observeren en met hen te praten, krijgt de medewerker zich op wat de kinderen denken en wat ze al kunnen. Zo kunnen de medewerkers beslissen wat ze een kind al zelf willen laten doen en waar kinderen nog hun hulp bij nodig hebben.

Rol pedagogisch medewerker

- Aansluiten op de belevingswereld van kinderen;
- Gericht kijken naar de kinderen en ontdekken wat hun interesse heeft;
- Aansluiten bij de zone van de naaste ontwikkeling, door kinderen uit te dagen net iets verder te gaan. Hulp bieden waar nodig;
- Zorgen dat kinderen betrokken zijn en dat activiteiten aansluiten bij hun echte belangstelling, zodat kinderen intrinsiek gemotiveerd zijn.

Thuis

Pedagogisch medewerkers en ouders hebben elkaar nodig om kinderen zich succesvol te laten ontwikkelen. De opvoedomgeving stelt kinderen in de gelegenheid om hun persoonlijke competentie te ontwikkelen. De opvoeding is een gezamenlijke verantwoordelijkheid van ouders en kinderopvang. Ouders zijn de eerstverantwoordelijke voor de opvoeding, maar de pedagogisch medewerkers hebben ook een opvoedende taak. Het ideaalbeeld is dat ouders en de kinderopvang samen optrekken en elkaar ondersteunen bij hun taken (Herweijer & Vogels, 2013). Er ontstaat een soort opvoedkundig partnerschap. Partnerschap betekent in dit geval dat ouders en de opvang samenwerken om optimale omstandigheden te creëren voor de ontwikkeling van het kind. De betrokkenheid is wederzijds: ouders bij de opvang, maar ook de opvang bij ouders (Epstein, 2009).

Rol ouders/verzorgers

- Activiteiten ondernemen die de persoonlijke competentie vergroten;
- Kinderen moeten de ruimte krijgen om de omgeving te ontdekken en zo hun motoriek en zintuigen te ontwikkelen;
- Belangrijke informatie delen met de mentor/pedagogisch medewerker;

Sociale competentie

Theorie

Sociale competentie is in principe ook een 'persoonlijke' competentie. Toch is sociale competentie een afzonderlijke pedagogische doelstelling. Kinderen in kinderdagverblijven en op de BSO hebben namelijk extra mogelijkheden om vaardigheden te verwerven in het omgaan met en het aangaan van relaties met andere kinderen. Binnen het begrip sociale competentie vallen dan ook diverse vaardigheden en vormen van sociale kennis, zoals het zich in een ander kunnen verplaatsen, kunnen communiceren, samenwerken, anderen helpen, conflicten voorkomen en oplossen en het ontwikkelen van sociale verantwoordelijkheid. Kinderen worden hier binnen de kinderopvang en BSO bij ondersteund door pedagogisch medewerkers (Riksen-Walraven, 2004).

Sociale competentie verwerven kinderen deels vanzelf en deels via doelgerichte activiteiten en instructie. In beide gevallen is er sprake van een actief en dynamisch proces, waarbij de context en de persoon die handelt, elkaar beïnvloeden. Kinderen leren sociale competentie door in allerlei sociale situaties 'mee te doen': sociale competentie en sociale participatie beïnvloeden elkaar wederzijds. Hierbij wordt onderscheid gemaakt tussen het 'zelf' en 'de ander' en de interactie tussen beide (Rose-Krasnor, 1997; Gresham, 1998). Kinderen hebben dan ook de ruimte nodig om hun eigen sociale wereld te creëren, met hun eigen activiteiten en regels. De balans tussen samen kunnen zijn en alleen kunnen zijn is een belangrijk concept binnen de sociale competentie.

Opvang

De pedagogisch medewerkers zijn in hun gedrag een belangrijk voorbeeld voor de kinderen. Hun communicatie is dan ook positief: het gaat om wat goed gaat en daarbij wordt verwoord wat gewenst gedrag is. De medewerkers observeren de kinderen, geven complimentjes over dingen die goed gaan en sturen bij waar nodig. De medewerkers hebben een vriendelijke houding, luisteren naar kinderen en brengen kinderen met elkaar in contact. Ze zijn op de zijlijn aanwezig en verrijken het spel en de ervaring waar dit nodig is. Positieve interacties worden gestimuleerd. Kinderen die zijn opgevoed met positief opvoedgedrag blijken samenwerkingsvaardigheden te ontwikkelen en sociale competenties te bezitten (Cabrera et al., 2011; Castro-Schilo et al., 2013). De medewerkers hebben geduld met de kinderen en respecteerde hun autonomie, hun drang naar zelfstandigheid en wens om serieus genomen te worden.

Rol pedagogisch medewerker

- Baby's betrekken bij de activiteiten die met andere kinderen worden gedaan;
- Kinderen ondersteunen in de interacties die ze met elkaar hebben;
- Zorgdragen voor een aangename en veilige sfeer;
- Voorbeeldgedrag laten zien in de omgang met kinderen, ouders en collega's;
- Positieve interacties versterken en negatieve interacties ombuigen;
- Geduldige houding, autonomie respecteren;
- Zorgen voor een omgeving die kinderen uitdaagt tot samenspel en onderlinge interactie.

BSO

Pedagogisch medewerkers op de BSO spelen een rol in het helpen van kinderen in het accepteren wie ze zijn. Kinderen worden geholpen om gevoelens en ervaringen te benoemen, maar leren ook gevoelens van andere kinderen te herkennen. De pedagogisch medewerkers houden rekening met verschillen tussen jongens en meisjes, de verschillen in leerstijlen tussen kinderen onderling en de verschillen waarop kinderen informatie verwerken. Kinderen mogen participeren en er is ruimte voor eigen initiatief, waarbij kinderen ook leren dat er ruimte moet kunnen zijn voor verschillen in

interesses. Kinderen leren accepteren dat niet alle kinderen net zoals zij zijn of dezelfde dingen leuk vinden.

Als kinderen ouder worden en naar school gaan wordt 'de groep' steeds belangrijker. Kinderen willen er graag bij horen en passen zich aan de waarden en normen van de groep aan. Ze vergelijken hun eigen gedrag met dat van anderen en ontdekken dat hun eigen gedrag effect heeft op anderen. Het groepsklimaat is dan ook erg belangrijk op de BSO. De pedagogisch medewerkers kunnen helpen door te observeren en op afstand te begeleiden.

Rol pedagogisch medewerker

- Zelf het goede voorbeeld laten zien;
- Kansen geven aan kinderen in vrij spel om sociale vaardigheden te oefenen;
- Gewenst gedrag benoemen;
- Gevoel van autonomie versterken;
- Complimenten geven bij gewenst of sociaal gedrag.

Thuis

Het aanleren van sociale competentie is een voortdurend proces dat zowel op de opvang als thuis doorloopt. De veronderstelling is dat jonge mensen van hun interacties met ouders leren hoe ze warme en intieme relaties met vrienden en partners moeten aangaan en onderhouden (Parke & Ladd, 1992). Ouders en pedagogisch medewerkers hebben hierbij een gedeelde verantwoordelijkheid in de opvoeding. Dit betekent dat pedagogisch medewerkers en ouders moeten samenwerken en dat zij de leefwerelden op elkaar moeten afstemmen in het belang van het kind.

Rol ouders/verzorgers

- Belangrijke informatie delen met de mentor/pedagogisch medewerker;
- Afstemmen in aanpak bij eventuele opvoedkundige problemen;
- Thuis bespreken hoe de dag bij Donkey was.

Normen en waarden

Theorie

Elke vorm van samenleven – en het kinderdagverblijf is een kleine samenleving– begint met de vraag: hoe willen we samenleven? Welke waarden willen we voorleven en naleven als collega's, voor ouders en kinderen? Het vormt het ethisch fundament van het kinderdagverblijf, dat iedereen moet uitdragen en dat voelbaar is in alles. In de houding van professionals, de sfeer, de inrichting van de binnen- en buitenruimtes, de omgang met de kinderen en de ouders. Het is belangrijk om het over waarden te blijven hebben, niet alleen bij het oprichten van de kinderopvang, maar ook tijdens informele momenten gedurende de dag. Wanneer er wordt gepraat over normen en waarden, kan er sprake zijn van morele verschillen. Morele verschillen moeten niet worden genegeerd, maar vormen een aangrijpingspunt om met elkaar in gesprek te raken en te blijven.

Binnen de kinderopvang moeten de medewerkers zelf ook blijven bespreken en bepalen. Het uitdragen van normen en waarden begint namelijk bij de medewerkers zelf. Belangrijke waarden, die volgens Bryk en Schneider (2002) leiden tot kwaliteit in relaties zijn: respect, openheid, integriteit en professionaliteit. Wanneer relationeel vertrouwen binnen een kinderopvangorganisatie groeit, groeit ook het welbevinden van de kinderen en hebben medewerkers meer plezier in hun werk en presteren beter.

Om goed te kunnen functioneren in de hedendaagse samenleving, moeten kinderen zich de bestaande regels, normen en waarden eigen leren maken. Naast de 'regels van Donkey', leren kinderen ook meer algemene waarden en normen. De groepssetting, waarin kinderen in aanraking komen met andere kinderen en volwassenen, vaak met een andere sociale en culturele achtergrond, biedt daartoe extra mogelijkheden (Rixsen-Walraven, 2004). Het doet er dan ook niet toe welke geloofsovertuiging of culturele achtergrond een kind heeft. Er wordt juist gebruik gemaakt van de kansen die de verschillen tussen kinderen bieden.

Opvang

De kinderopvang is een opvoedingsmilieu waarin tal van overwegingen en uitgangspunten met betrekking tot opvoedend handelen met vallen en opstaan worden geëxpliciteerd. Zo staat in het pedagogische kwaliteitsplan en het beleidsplan de visie op mens-zijn en kinderlijke ontwikkeling beschreven, waarbij wordt gesproken over opvoedingsdoelen en over het opvoedingsgedrag waarmee die doelen kunnen worden gerealiseerd. In deze plannen staan een aantal kernwaarden en normen expliciet benoemd, maar een deel van de waarden en normen wordt op de werkvloer uitgedragen en zit verweven in het dagelijks werken van de pedagogisch medewerkers.

Elk kind bij Donkey Kinderdagverblijf en BSO leert de volgende normen en waarden: respect voor elkaar, rekening houden met elkaar en elkaar helpen als dat nodig is. De pedagogisch medewerkers dragen vanuit hun voorbeeldfunctie deze waarden en normen uit. Wij werken met werkafspraken en huisregels. Deze komen voort uit de Risico-inventarisatie en evaluatie die we elk jaar uitvoeren op onze locatie. Deze regels en afspraken bieden de kinderen, de medewerkers de ouders duidelijkheid en zijn er voor de veiligheid. Donkey kinderdagverblijf en BSO houdt zich aan deze afspraken door ze ook daadwerkelijk in de praktijk toe te passen, door ze onder de aandacht te brengen bij ouders en door deze regelmatig te toetsen en te bespreken met onze medewerkers.

Door duidelijkheid te verschaffen in wat wel en niet mag en binnen welke grenzen we acteren, leren we de kinderen hoe ze met deze normen en waarden om dienen te gaan. We leren kinderen waar de grens ligt en helpen ze met de juiste omgang in normen en waarden. Door duidelijke regels te hanteren met een open houding naar de kinderen, helpen we de kinderen om hiermee op de juiste

manier om te gaan. We werken met groepen kinderen, waarbij kinderen ook van elkaar leren. Door iedereen gelijk te behandelen, ontstaat het besef bij kinderen dat iedereen gelijk is en dat we elkaar moeten accepteren zoals we zijn. Kinderen krijgen handvaten aangeboden om hierop te acteren binnen de gestelde normen en waarden.

Binnen de grenzen die worden gesteld, wordt er wel voorzien in de behoefte aan autonomie. Dat wil zeggen dat de pedagogisch medewerkers aandacht hebben voor eigen inbreng en verantwoordelijkheid van kinderen.

Rol pedagogisch medewerker

- Het uitdragen van de normen en waarden waar we voor staan;
- Kinderen begeleiden in het naleven van bestaande normen en waarden;
- Kinderen begeleiden in het vormen van eigen normen en waarden;
- Het duidelijk uitleggen van de regels en ingrijpen wanneer kinderen zich hier niet aan houden.

BSO

Aangezien een hoge kwaliteit van de BSO belangrijk is voor de ontwikkelingsstimulering van kinderen, is het belangrijk dat ook hier de juiste aandacht is voor normen en waarden. Volgens Smith et al. (2017) is het omgaan met diversiteit een belangrijk onderdeel van de kwaliteit van de BSO. Elk kind profiteert van ruimte om sociaal-emotionele vaardigheden te oefenen en van elkaar te leren over culturele verschillen, normen en waarden. De BSO is een unieke groepssetting om in te zetten op de brede ontwikkeling van kinderen (Plantenga & Remery, 2017) en moet dan ook dienen als een omgeving die kinderen stimuleert om hun talenten en identiteit te ontwikkelen (Collins et al, 2002).

Rol pedagogisch medewerker

- Het uitdragen van de normen en waarden waar we voor staan;
- Kinderen begeleiden in het naleven van bestaande normen en waarden;
- Kinderen begeleiden in het vormen van eigen normen en waarden;
- Het duidelijk uitleggen van de regels en ingrijpen wanneer kinderen zich hier niet aan houden.

Thuis

Zoals eerder al benoemd zijn pedagogisch medewerkers en ouders partners in de opvoeding. Dit geldt ook in het proces van de overdracht van normen en waarden. Ouders streven gewoonlijk na dat de waarden die zij van groot belang vinden ook door hun kinderen worden onderschreven. Deze waarden kunnen een universeel karakter hebben, zoals bijvoorbeeld gezondheid, het hebben van goede relaties of een zinvolle dagbesteding, maar kunnen ook cultuurbepaald zijn. Normen en waarden zijn afhankelijk van de situatie waarin ouders leven, de ontwikkelingsfase van het kind en de sociale, politieke en economische context.

Het kan voorkomen dat bepaalde normen en waarden die worden nageleefd bij Donkey kinderdagverblijf en BSO wat afwijken van de normen en waarden van ouders. In dat geval is er altijd ruimte om in gesprek te gaan met pedagogisch medewerkers over wat de beste oplossing hierin is voor het kind.

Rol ouders/verzorgers

- Uitdragen eigen normen en waarden;
- Met kinderen de normen en waarden bespreken die bij Donkey gelden;
- In gesprek blijven met pedagogisch medewerkers over eventuele verschillen in normen en waarden.

Bronnenlijst

- Aken, M.A.G. van (1997). Effects of two mother-infant intervention programs upon children's development at 7, 10, and 12 years. In: W. Koops, J.B. Hoeksma & D.C. van den Boom (Eds.), *Development of interaction and attachment: traditional and non-traditional approaches* (pp. 79-93). Amsterdam: North-Holland.
- Bernstein, B. (1970). Education cannot compensate for society. *New Society*, 15, 344–347.
- Boink (2019). *Checklist kwaliteit. De wettelijke kwaliteitseisen in de dagopvang en BSO in kaart gebracht voor ouders en oc's*. Geraadpleegd op: 09-03-2022, via: <file:///C:/Users/Roos/Downloads/Checklist%20kwaliteitseisen%20dagopvang%20en%20BSO.pdf.pdf>
- Bryk, S. & Schneider, B. (2002). *Trust in schools. A core resource for improvement*. New York: Russell Sage Foundation.
- Bühler C., H. H. (1932). *Kleinkindertests. Entwicklungstests vom 1. bis 6. Lebensjahr*. Leipzig: Barth.
- Cabrera, N. J., Wight, V., Fagan, J., & Schadler, C. (2011). Influence of mother, father, and child risk on parenting and children's cognitive and social behaviors. *Child Development*, 8, 1985–2005. doi:10.1111/j.1467-8624.2011.01667.x
- Collins, W.A., Madsen, S.D., & Susman-Stillman, A. (2002). Parenting during middle childhood. In M.H. Bornstein (ed.), *Handbook of parenting* (2nd. Ed.), Vol. I (p. 73-114). Mahwah, NJ: Lawrence Erlbaum.
- DMO (2005). *Handreiking ouderbetrokkenheid voorschool*. Amsterdam: Gemeente Amsterdam, Dienst Maatschappelijke Ontwikkeling.
- Driessen, G. (2013). *De bestrijding van onderwijsachterstanden Een review van opbrengsten en effectieve aanpakken*. Nijmegen: ITS.
- Epstein, J. (2009). *School, family and community partnerships: You Handbook for Action*. Thousand Oaks: Corwin Press.
- Field, T.M., Vega-Lahr, N. & Jagadish, S. (1984). Separation stress of nursery school infants and toddlers graduating to new classes. *Infant Behaviour and Development*, 1, 277-284.
- GGD Zaanstreek-Waterland (2016). *Handboek jeugd en Literatuurlijst 99 gezondheid 0-4 jaar*. Geraadpleegd op 05-04-2022, van: www.ggdzw.nl/publicaties/jeugdgezondheidszorg
- De Groot, R. (2001). *Kinderen en spel: spelenderwijs wijzer worden*. Amsterdam: Boom.
- Herweijer, L. & Vogels, R. (2013). *Samenscholen. Ouders en scholen over samenwerking in basisonderwijs, voortgezet onderwijs en middelbaar beroepsonderwijs*. Den Haag: SCP.
- Howes, C. (1983). Patterns of friendship. *Child Development*, 54, 1041-1053.
- KIKI Kennisinstituut (2022). *Pedagogisch verrijken met Kiki (VE-programma)*. Geraadpleegd op 10-03-2022, van: <https://kiki-s.nl/pedagogisch-verrijken-met-kiki-ve-prgramma/>
- Laevers, F., Jackers, I., Menu, E., & Moons, J. (2014). *Ervaringsgericht werken met kleuters in het basisonderwijs*. Averbode: CEGO Publishers.

Plantenga, J., & Remery, C. (2017). Out-of-school childcare: Exploring availability and quality in EU member states. *Journal of European Social Policy*, 27(1), 25-39.
<https://doi.org/10.1177/0958928716672174>

Rixen-Walraven, M. (2004). *Pedagogische kwaliteit in de kinderopvang: Doelstellingen en kwaliteitscriteria*. Geraadpleegd op: 09-03-2022, van:
<https://expertisecentrumkinderopvang.nl/bibliotheek/bronnen/pedagogische-kwaliteit-in-de-kinderopvang-doelstellingen-en-kwaliteitscriteria>

Slot, P., Netjes, J. & Groothuis, M. (2014). *Observatie en reflectie: instrumenten voor professionaliteit*. Beleid, bestuur, management & Pedagogiek in de kinderopvang, januari 2014.

Smith, E. P., Witherspoon, D. P., & Osgood, D. W. (2017). Positive youth development among diverse racial-ethnic children: A quality afterschool contexts as developmental assets. *Child Development*, 88(4), 1063-1078. <https://doi.org/10.1111/cdev.12870>

Studulski, F. e.a. (2010). *Op weg naar het integraal kindcentrum een verkenning*. Amsterdam: SWP.